

Abú Inti odešel

Miroslav Bárta – Vladimír Brůna – Mohamad Megahed – Břetislav Vachala†

„Today Tito is dead“. Byla neděle 26. ledna, když nás zastihla tato smutná zpráva od našeho pomocníka v Abúsíru Alího o odchodu Sajjida Abú Ghazála (obr. 1). Dalo se to čekat, neboť náš milovaný *ghafír* – hlídač lokality, přezdívaný v arabštině *Abú Qar u Inti* („otec hrobky Kara a Intiho“), měl požeňnaný věk, pár let po osmdesátce. Nikdo si však tuto chvíli neuměl představit. Sajjid byl s námi čtvrt století, jako by byl nesmrtelný. Stejně jako staroegyptská civilizace. Ve stínu hrobek stavitelů pyramid strávil na sklonku života mnohem delší dobu než se svou rodinou. Staroegyptští hodnostáři ho nakonec pozvali do Usirovy říše – Sajjidův domek ve vesničce Abúsír je ostatně na dohled jejich pohřebišť.

Sajjid Abú Ghazál by se 8. března 2020 dožil 87 let a pro českou (a dříve československou) archeologickou expedici v Abúsíru pracoval více než 50 let – nejprve jako kopáč již v dobách, kdy výzkumy vedl ještě prof. Zbyněk Žába, a později jako ostraha pohřebišť (arabsky *ghafír*). Dobře si pamatoval slovník egyptology, pro které pracoval: Zaki Júsuf Saada v Heluánu, Ahmada Fachrího v Dahšúru, Rudolfa Anthese v Mít Rahíně, Herberta Rickeho v Abú Ghurábu nebo Zakaríju Ghonéma, Jean-Philippa Lauera, Jeana Leclanta a Waltera Briana Emeryho v Sakkáře. Během let jako abúsírský hlídač Sajjid každodenně docházel pěšky na pohřebišť v jižním Abúsíru, tři čtvrtě hodiny tam a tři čtvrtě hodiny zpět domů a nachodil se hodně také na samotné lokality, kterou jako její strážce několikrát denně celou obešel. Snad tato pravidelná aktivita přispěla k tomu, že se dožil tak vysokého věku, jenž v egyptských podmínkách není zcela obvyklý. Jeho přátelská povaha a čisté srdce mu zajistily přátelství a lásku nejen všech členů naší expedice, ale také mnoha jeho kolegů a sousedů z vesnice Abúsír.

Sajjid v Abúsíru sídlil ve svém skrovném hlídacím cihlovém domku a udržoval v něm příslovečnou čistotu, takže například i naši dělníci si u vchodu zouvali boty. Domek byl narychlo postaven během záchranného archeologického výzkumu Karovy hrobky a postupně se stal místem nespočetných vzpomínek. Oběd u Sajjida byl jednou z každodenních příjemných událostí. Sajjid po celý rok spolehlivě dodržoval pevně stanovený denní režim. V Abúsíru to během expedic mimo jiné znamenalo, že přesně v 9 hodin byla káva a v 11:30 oběd s nezapomenutelnými začouzenými chlebovými plackami (ochucenými popelem, pilinami, pískem a kdovíčím ještě), tamijskými (bobovými karbanátky), fúlem (bobovou kaší), vařeným vajíčkem a cibulí, které jsme přikusovali jako jablka (obr. 2). V posledních letech už Sajjid nechodil tak často, ale přesto pravidelně docházel na výzkum – všechny nás objal, pozdravil a poté odpočíval ve stínu, mlčky nás pozoroval při práci a popíjel čaj. Jeho židle je od ledna prázdná, tak prázdná, až se svírá srdce.

Sajjida jsme milovali pro jeho přehled, rozvahu a respekt, kterému se těšil mezi místními památkovými inspektory a hlídači, dělníky a vesničany. I proto se mu říkalo *omda*, „starosta“, což přecházel s lehkým úsměvem a jen říkal „Jaký já jsem starosta?“. Jedinkrát nás pořádně vystrašil, když u vchodu do Intiho hrobky chtěl mokřýma rukama spojit dva elektrické dráty a okamžitě padl jak podřátý. Po několika vteřinách vstal, oklepal se, zasmál se a vyzval nás, ať si dáme právě připravenou kávu, tedy *kahrabu*. Sajjid měl velký smysl pro humor a dokázal být velice vtipný. Byl to z jeho strany často situační humor, který se týkal běžných událostí nebo věcí, třeba uzamčení jeho proslulé velké bedny, která stála na tzv. „severní terase“ vedle jeho domku a obsahovala zásadní věci jako vařič, džezvu, sirky, hrníčky, talířky, lžičky, nůž a cukr. Potom jen čekal na reakci a radoval se z patřičné odpovědi.

Sajjid po sobě zanechal manželku, s níž strávil více než 60 let, dva syny, tři dcery a přes 20 vnoučat. Chybět však bude nám všem. Největším přáním starých Egyptanů

Obr. 1 Sajjid stojící ve dveřích svého domečku v Abúsíru (foto M. Bárta) / Fig. 1 Sajjid standing in the door of his house at Abusir (photo M. Bárta)

Obr. 2 Oběd v Sajjidově domečku (foto M. Frouz) / Fig. 2 Lunch in Sajjid's house (photo M. Frouz)

bylo dosáhnout věčnosti; jejich jméno nemělo upadnout v zapomnění, ale mělo být navěky opakováno při rituálech. Stejně jako u jeho starobylých předků, jejichž hrobky v Abúsíru odkryváme, Sajjidovo jméno zůstane nesmrtelné, neboť každý, kdo pracuje v Abúsíru, a každý z místního inspektorátu Ministerstva pro památky Egypta zná oblast české koncese v blízkosti hrobek vezíra Kara a soudce Intiho pod jménem „Abú Ghazál“.

Jsou lidé, kteří tento svět opustí bez povšimnutí. Po Sajjidovi zde zůstává nezacelitelná díra. Milý Sajjide, chybiš nám všem i Abúsíru. Kéž zdoláš bez úhony věčné nebeské výšiny, stejně jako jsi kdysi vystoupil na Džosorovu pyramidu (a nepotřeboval k tomu lešení jako my):
*„Na hory vystoupím, vysoko nad zem ční.
 Srdce ti obejmou v hodinu smuteční.“*

(al-Ahwas, 655–728)

Miroslav Bárta

Český egyptologický ústav, Filozofická fakulta, Univerzita Karlova
 miroslav.barta@ff.cuni.cz

Vladimír Brůna

Český egyptologický ústav, Filozofická fakulta, Univerzita Karlova
 vladimir.bruna@ff.cuni.cz

Mohamed Megahed

Český egyptologický ústav, Filozofická fakulta, Univerzita Karlova
 mohamed.megahed@ff.cuni.cz

Břetislav Vachala†

Český egyptologický ústav, Filozofická fakulta, Univerzita Karlova
 breislav.vachala@ff.cuni.cz